

Przemysław Wywiół

dr hab., prof. UKEN, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
<https://orcid.org/0000-0002-5254-7871>

Dziedziczenie tradycji Armii Krajowej we współczesnych Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Wprowadzenie

Współczesne Siły Zbrojne RP zgodnie z Konstytucją RP „służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”¹. W ich skład wchodzi: Wojska Lądowe (WL), Siły Powietrzne, Marynarka Wojenna, Wojska Specjalne (WS), Wojska Obrony Terytorialnej (WOT). Od 2010 r., gdy zawieszono zasadniczą służbę wojskową, Wojsko Polskie opiera się na służbie zawodowej, uzupełnianej ochotniczą terytorialną służbą wojskową w WOT oraz służbą w rezerwie.

Proces edukacji w wojsku organizowany przez uczelnie wojskowe, ośrodki szkolenia, czy jednostki wojskowe ma zapewnić z jednej strony opanowanie wiedzy wojskowej i ogólnej, z drugiej zaś rozwój intelektualny oraz kształtowanie wartościowych w życiu społecznym i zawodowym postaw. Ten wielokierunkowy proces ma prowadzić do rozwoju fizycznego, moralnego i społecznego. Jedną z istotnych płaszczyzn wychowania wojskowego jest edukacja obywatelska, która kształtuje postawy obywatelskie żołnierzy. Problematyka ta obejmuje funkcjonowanie państwa, istotę demokracji i rolę armii w demokratycznym państwie. Podnosi ponadto problemy prawne i etyczne służby wojskowej. Odnosi się także do dziejów i tradycji walki Polaków

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

i znaczenia symboli narodowych i wojskowych. Zawiera również elementy wiedzy o państwach ościennych i ich siłach zbrojnych. Uczy relacji wojsko a społeczeństwo oraz odnosi się do współczesnych problemów globalnych, takich jak: postęp cywilizacyjny, ochrona środowiska naturalnego czy pokój².

W wychowaniu obywatelskim żołnierzy ważną rolę odgrywa dziedziczenie tradycji oręża polskiego przez współczesne jednostki wojskowe. W tych tradycjach ważną rolę odgrywa dziedzictwo Armii Krajowej (AK), Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego z lat II wojny światowej.

Uwarunkowania prawne

Obecnie zasady dziedziczenia i kultywowania tradycji orężnych w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej reguluje decyzja Nr 98/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 lipca 2022 r. w sprawie dziedziczenia i kultywowania tradycji oręża polskiego³. Zgodnie z nią współczesne Siły Zbrojne „dziedziczą tradycje oręża Polski Piastów i Jagiellonów, I Rzeczypospolitej, epoki napoleońskiej, okresu powstań narodowych, II Rzeczypospolitej, walk o niepodległość w latach I i II wojny światowej oraz powojennego podziemia niepodległościowego”.

Dziedziczenie i kultywowanie tradycji ma kształtować obywatelskie postawy i ducha bojowego żołnierzy, pogłębiać procesy integracyjne i zwartość Sił Zbrojnych, pobudzać do wzmożonego wysiłku szkoleniowego oraz umacniać więzi Sił Zbrojnych ze społeczeństwem. Dziedzictwo to polega na przejściu i kontynuowaniu przez jednostki (instytucje) wojskowe i związki organizacyjne, a w szczególnych przypadkach przez pododdziały, tradycji orężnych historycznych jednostek wojskowych (pododdziałów)⁴.

W celu podkreślenia historycznej ciągłości przejętych tradycji w uzasadnionych przypadkach mogą być przejęte także barwy i symbolika, nazwy wyróżniające oraz inne elementy historycznego dziedzictwa, choć należy tu wziąć również pod uwagę następujące czynniki:

- w przypadkach elementów dziedzictwa ujętych w odrębnych aktach prawnych stosuje się procedury tam zawarte;
- przejście dziedzictwa tradycji wynika ze związku danej jednostki (instytucji) wojskowej, związku organizacyjnego lub pododdziału z jednostką wojskową (pododdziałem), której tradycje mają być dziedziczone, po spełnieniu co

² A. Morawiak, *Kształcenie obywatelskie w dobie profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP aspektem kształcenia dla bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łądowych” 2011, nr 3, s. 128.

³ Decyzja nr 98/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 lipca 2022 r. w sprawie dziedziczenia i kultywowania tradycji oręża polskiego, Dz.Urz. MON z 2022 r., poz. 113.

⁴ *Ibidem*.

najmniej jednego z następujących warunków: tożsamości rodzaju Sił Zbrojnych (równorzędnych), wojsk i służb, podobnego charakteru wykonywanych zadań, tożsamości numeru lub nazwy, wspólnoty regionu (miejsca) stacjonowania lub formowania;

- przejście dziedzictwa tradycji przez jednostkę (instytucję) wojskową, związek organizacyjny lub pododdział jest podstawą do wystąpienia do Kapituły Orderu Wojennego *Virtuti Militari* o utożsamienie z jednostkami (pododdziałami) odznaczonymi orderami wojennymi i przejścia ich insygniów;
- jednostki wojskowe ulegające przeformowaniu albo jednostki wojskowe tworzone na bazie rozformowanych jednostek wojskowych mogą przejąć i dziedziczyć tradycje rozformowanych (likwidowanych) jednostek wojskowych⁵.

Zgodnie z decyzją nr 98/MON jednostce (instytucji) wojskowej, związkowi organizacyjnemu, a w szczególnych przypadkach pododdziałowi, może być nadane imię osoby zajmującej ważne miejsce w tradycji narodu i oręża polskiego lub szczególnie zasłużonej dla Sił Zbrojnych i obronności państwa albo osoby, która wykazała się męstwem i odwagą polegającą na dokonaniu bohaterskiego czynu w walce zbrojnej, przy czym bierze się pod uwagę następujące czynniki:

- patronem nie może być osoba żyjąca;
- w wyjątkowych wypadkach patronem może zostać obywatel innego państwa;
- nadanie imienia patrona jednostce wojskowej, związkowi organizacyjnemu lub pododdziałowi wymaga spełnienia co najmniej jednego z następujących warunków: charakter zasług patrona jest zgodny ze specyfiką rodzaju Sił Zbrojnych, wojska lub służby, patron był związany z regionem (miejscem) stacjonowania lub formowania, patron był związany z jednostką wojskową (pododdziałem), której tradycje są dziedziczone, imię patrona nosiła jednostka wojskowa (pododdział), której tradycje są dziedziczone⁶.

Możliwe jest również przyjęcie nazwy wyróżniającej odnoszącej się do przejętych tradycji lub związanej z regionem (miejscem) jej stacjonowania lub formowania.

W decyzji nr 98/MON omówiono również szczegółowo procedurę przejmowania dziedzictwa tradycji, przyjęcia nazwy wyróżniającej lub nadania imienia patrona jednostce wojskowej. Inicjatywa wymaga uzyskania zgody odpowiednio: właściwej merytorycznie organizacji kombatanatów, weteranów lub rezerwistów; właściwych terytorialnie władz administracyjnych lub samorządowych na użycie nazwy miejscowości lub regionu; najbliższej rodziny na używanie nazwiska patrona, a w przypadku braku możliwości kontaktu z rodziną, fakt ten powinien być udokumentowany i potwierdzać przeprowadzone poszukiwania⁷.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

Wniosek dowódcy jednostki o przejęcie dziedzictwa tradycji, przyjęcie nazwy wyróżniającej lub nadanie imienia patrona opiniowany jest przez Komisję Historyczną do Spraw Symboliki Wojskowej i Tradycji Orężnych Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Pozytywnie zaopiniowany wniosek przedstawiany jest do akceptacji Ministrowi Obrony Narodowej⁸.

Tomasz Leszkowicz, związany z Wojskowym Centrum Edukacji Obywatelskiej, wyróżnił dziewięć grup tradycji, do których można przyporządkować poszczególnych patronów współczesnych jednostek Sił Zbrojnych RP. Są to (w kolejności historycznego występowania):

- monarchowie: średniowieczni i nowożytni władcy (królowie i książęta) Polski;
- dowódcy staropolscy: wielkie postacie oręża polskiego epoki przedrozbiorowej (XV–XVIII wiek);
- dowódcy i żołnierze związani z walką narodowowyzwoleńczą prowadzoną z zaborcami w okresie między powstaniem kościuszkowskim a powstaniem styczniowym (koniec XVIII i XIX w.);
- postacie zaangażowane w działania zbrojne I wojny światowej i walki w pierwszych latach istnienia niepodległej Rzeczypospolitej, żołnierze polskich formacji zbrojnych z lat 1914–1918, powstań narodowych oraz wojen granicznych, przede wszystkim wojny polsko-bolszewickiej (1919–1921);
- żołnierze i cywile zasłużeni w okresie II RP, oficerowie kierujący jednostkami i instytucjami Wojska Polskiego II RP;
- bohaterowie i uczestnicy II wojny światowej;
- Żołnierze Wyklęci / Żołnierze Niezłomni: biorący udział w działaniach powojennego niepodległościowego podziemia antykomunistycznego;
- dowódcy wojskowi okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej: oficerowie pełniący służbę w okresie PRL, w większości przypadków kierujący danymi jednostkami/instytucjami;
- współcześni dowódcy: oficerowie służący w Wojsku Polskim po 1989 r.⁹

Przykłady dziedziczenia tradycji Armii Krajowej w wybranych formacjach

Jak wynika z badań Leszkowicza, nieco ponad jedna trzecia patronów współczesnych jednostek i instytucji wojskowych jest związana z II wojną światową. Z kolei jeśli, zgodnie z historycznym rodowodem, wspólnie traktować patronów związanych z ostatnią wojną oraz zaangażowanych w powojenne podziemie antykomunistyczne

⁸ *Ibidem*.

⁹ T. Leszkowicz, *Patroni jednostek i instytucji wojskowych – w poszukiwaniu kanonu historycznego współczesnego Wojska Polskiego*, „Bezpieczeństwo Obronność Socjologia” 2020, nr 13/14, s. 128.

(Żołnierze Wyklęci), otrzymujemy 44,44% wskazań. W grupie tej najpopularniejszą grupą patronów są postacie związane z działaniami Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (39,13%), tuż za nimi plasują się żołnierze Września 1939 r. (34,78%), natomiast tradycje AK pojawiają się w życiorysach 23,12% osób¹⁰.

Rodzajem Sił Zbrojnych RP, którego niemal wszystkie formacje odwołują się do tradycji AK, są WS. Jako pierwsza tradycje te przyjęła elitarna Jednostka Wojskowa GROM. 4 sierpnia 1995 r. Minister Obrony Narodowej decyzją nr 119 polecił Jednostce Wojskowej nr 2305 przyjąć nazwę oraz dziedzictwo cichociemnych spadochroniarzy AK i z honorem kontynuować ich tradycje. Nieco ponad rok później, dnia 1 października 1996 r., liczna delegacja cichociemnych wzięła udział w uroczystości wręczenia przez prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego ówczesnemu dowódcy jednostki płk. Marianowi Sowińskiemu, sztandaru GROM¹¹. Widnieją na nim dwie ważne daty: utworzenia Jednostki – 13 lipca 1990 r. oraz pierwszego zrzutu cichociemnych do okupowanej Polski, który odbył się w nocy z 15 na 16 lutego 1941 r. Ponadto na sztandarze znalazł się symboliczny numer GROM „13”, znak spadochronowy cichociemnych oraz wzorowana na nim odznaka jednostki GROM w postaci pikującego orła ze złotą błyskawicą (gromem) w szponach. W centralnej części krzyża kawalerskiego umieszczono wizerunek orła białego, a z drugiej strony napis: „Bóg, Honor, Ojczyzna”. Rodzicami chrzestnymi sztandaru zostali: żona pierwszego dowódcy GROM pani Agnieszka Petelicka i cichociemny oficer AK, ppor. Bronisław Czeczak-Górecki pseud. „Zwijak”¹².

Jednostka Wojskowa Komandosów w Lublińcu, najstarsza funkcjonująca obecnie jednostka WS, dziedziczy tradycje m.in.: batalionów AK „Zośka”, „Parasol” i „Miotła”¹³. W odznace rozpoznawczej JWK znajduje się znak Polski Walczącej, a na mundurach pojawiły się także emblematy batalionów „Zośka”, „Parasol” i „Miotła”¹⁴.

Patronem stacjonującej w Gliwicach Jednostki Wojskowej AGAT jest gen. dyw. Stefan Rowecki pseud. „Grot”, jeden z twórców i komendant główny Związku Walki Zbrojnej oraz Armii Krajowej.

Do tradycji AK odwołuje się także Jednostka Wojskowa „Nil” w Krakowie. Powstała ona 2 grudnia 2008 r. jako Jednostka Wsparcia Dowodzenia i Zabezpieczenia WS. Zgodnie z decyzją Nr 208/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie nadania imienia patrona oraz ustanowienia dorocznego

¹⁰ *Ibidem*, s. 130–131.

¹¹ S. Bałuk „Starba”, *Jednostka wojskowa 2305*, „Zeszyty Kombatankie”, <https://zeszytykombatanckie.pl/jednostka-wojskowa-2305> [dostęp: 19.11.2022].

¹² *Symbolika*, Jednostka Wojskowa Grom, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/symbolika-2019-04-02-d> [dostęp: 17.11.2022].

¹³ *Tradycje*, Jednostka Wojskowa Komandosów, <https://jwk.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6> [dostęp: 19.11.2022].

¹⁴ M. Kowalska-Sendek, *Sztafeta pokoleń*, „Polska Zbrojna”, 13.02.2022, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/36393> [dostęp: 19.11.2022].

święta jednostki¹⁵ nosi ona imię gen. bryg. Augusta Emila Fieldorfa pseud. „Nil”, twórcy i pierwszego dowódcy Kedywu KG AK oraz obchodzi święto dnia 6 września. Zgodnie z decyzją Nr 173/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 maja 2010 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji przez Jednostkę Wsparcia Dowodzenia i Zabezpieczenia Wojsk Specjalnych im. gen. bryg. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” dziedziczy tradycje Kedywu. Z dniem 1 października 2011 r. Jednostka Wsparcia Dowodzenia i Zabezpieczenia WS przeformowana została do nowego etatu i otrzymała nazwę Jednostka Wojskowa „Nil”¹⁶.

Dowództwo Komponentu WS odwołuje się do tradycji działań specjalnych w latach 1919–1939; cichociemnych, 1. Samodzielnej Kompanii „Commando”, Samodzielnej Kompanii Grenadierów, 2. Batalionu Komandosów Zmotoryzowanych, oddziałów dywersyjnych AK, Polskiego Samodzielnego Batalionu Specjalnego, jednostek specjalnych Wojska Polskiego po 1945 r., WS WP w latach 1967–1993, WS w latach 1994–2007¹⁷.

Centrum Szkolenia WS nosi imię ppłk. Macieja Kalenkiewicza pseud. „Kotwicz”¹⁸.

W WL wśród jednostek wojskowych noszących imiona bohaterów związanych z AK wymienić można

- 1. Batalion Czołgów z Żurawicy im. płk. Józefa Koczwały pseud. „Zbigniew”;
- Batalion Dowodzenia WL w Białobrzegach im. ppor. Stefana Szuby pseud. „Leszcz”.

Wiele jednostek WL dodatkowo dziedziczy tradycje formacji AK, przykładowo:

- 100. Batalion Łączności w Walczu odwołuje się do batalionu radiotelegraficznego Komendy Głównej AK „Iskry”;
- 12. Dywizja Zmechanizowana – 12. Dywizji Piechoty AK;
- 2. Brygada Zmechanizowana – 6. Wileńskiej Brygady AK;
- 7. Pomorska Brygada Obrony Wybrzeża – 7. Dywizji Piechoty AK;
- 2. Batalion Zmechanizowany 15. Brygady Zmechanizowanej – 9. Pułku Strzelców Konnych AK.

Do tradycji AK odwołują się również powstałe w 2017 r. WOT¹⁹. Zewnętrznym tego symbolem jest używanie znaku Polski Walczącej na oznakach rozpoznawczych

¹⁵ Decyzja Nr 208/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie nadania imienia patrona oraz ustanowienia dorocznego Święta Jednostki Wsparcia Dowodzenia i Zabezpieczenia Wojsk Specjalnych, Dz.Urz. MON z 2009 r., nr 12, poz. 146.

¹⁶ *Tradycje*, Jednostka Wojskowa „Nil”, <https://nil.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6> [dostęp: 18.11.2022].

¹⁷ *Tradycje*, Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych, <https://dkws.wp.mil.pl/pl/#> [dostęp: 17.11.2022, link nieaktualny].

¹⁸ *Tradycje*, Centrum Szkolenia Wojsk Specjalnych, <https://cszws.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6> [dostęp: 17.11.2022].

¹⁹ Szerzej: P. Wywiół, *Wykorzystanie doświadczeń Armii Krajowej w budowie nowoczesnej obrony terytorialnej Polski*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2019.

żołnierzy WOT. Bohaterowie związani z A lub innymi organizacjami podziemnymi oraz Żołnierze Wyklęci stanowią większość patronów Brygad Obrony Terytorialnej:

- 1. Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej im. gen bryg. Władysława Liniarskiego pseud. „Mścisław”,
- 2. Lubelska Brygada Obrony Terytorialnej im. mjr. Hieronima Dekutowskiego pseud. „Zapora”,
- 3. Podkarpacka Brygada Obrony Terytorialnej im. płk. Łukasza Ciepłińskiego pseud. „Pług”,
- 4. Warmińsko-Mazurska Brygada Obrony Terytorialnej im. kpt. Gracjana Kladiusza Fróga pseud. „Szczerbiec”
- 5. Mazowiecka Brygada Obrony Terytorialnej im. ppor. Mieczysława Dzie mieszkiewicza pseud. „Rój”,
- 6. Mazowiecka Brygada Obrony Terytorialnej im rtm. Witolda Pileckiego,
- 7. Pomorska Brygada Obrony Terytorialnej im. kpt. mar. Adam Dedio,
- 8. Kujawsko-Pomorska Brygada Obrony Terytorialnej im gen. bryg. Elżbiety Zawackiej pseud. „Zo”,
- 9. Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej im gen. bryg. Stanisława Sojczyńskiego pseud. „Warszyc”,
- 10. Świętokrzyska Brygada Obrony Terytorialnej im. mjr. Eugeniusza Kaszyńskiego pseud. „Nurt”,
- 11. Małopolska Brygada Obrony Terytorialnej im. gen. bryg. Leopolda Okulickiego pseud. „Niedźwiadek”,
- 14. Zachodniopomorska Brygada Obrony Terytorialnej im. ppłk. dypl. Stanisława Jerzego Sędziaka pseud. „Warta”,
- 16. Dolnośląska Brygada Obrony Terytorialnej im. ppłk. Ludwika Marszałka pseud. „Zbroja”,

Dodać tu należy również inne instytucje i ośrodki podległe Dowództwu WOT:

- Centrum Szkolenia WOT im. kpt. Eugeniusza Konopackiego,
- Szkoła Podoficerska SONDA im. Włodzimierza Markowskiego pseud. „Rybka”.

Formacje WOT nie tylko przyjmują imiona patronów związanych z AK, ale również dziedziczą tradycje formacji AK-owskich. Przykładowo 11. MBOT jest kontynuatorką tradycji Zgrupowania AK „Żelbet”. Symbole AK-owskie pojawiły się na sztandarze małopolskich terytorialsów. Na rewersie, pośrodku sztandaru znajduje się wieniec z napisem w trzech wierszach „Bóg Honor Ojczyzna”. W prawym górnym rogu została umieszczona pamiątkowa odznaka 11. MBOT, a w prawym dolnym rogu odznaka pamiątkowa Zgrupowania AK „Żelbet”. Po drugiej stronie na górze usytuowany jest Krzyż AK, poniżej herb województwa małopolskiego. Święto 11. MBOT obchodzone jest 22 maja na pamiątkę momentu, kiedy

w nocy z 21 na 22 maja 1944 r. w czasie akcji Weller-29 doszło do lądowania cichociemnych i samego patrona brygady w Wierzbnie koło Bochni²⁰.

Nazwa szkoły podoficerskiej WOT oraz realizowanych w tej formacji kursów podoficerskich dla żołnierzy zawodowych oraz pełniących terytorialną służbę wojskową SONDA nawiązuje do Szkoły Niższych Dowódców AK, potocznie zwanej SONDA²¹. Podobnie zresztą jak do tradycji szkolenia kadr dla AK nawiązuje kurs dla kandydatów na oficerów obrony terytorialnej „Agrykola”. Jego nazwa nawiązuje do szkoły podchorążych rezerwy piechoty „Agrykola”, założonej w 1941 r. przez Kedyw²².

6 marca 2018 r. podpisane zostało w Warszawie porozumienie między dowództwem WOT a Światowym Związkiem Żołnierzy AK (ŚZŻAK). Dokument w imieniu ŚZŻAK parafował prezes zarządu głównego prof. dr hab. Leszek Żukowski w imieniu WOT – gen. bryg. Wiesław Kukuła.

Zasadniczym założeniem porozumienia jest zawiązanie sformalizowanej współpracy między dowództwem WOT a ŚZŻAK opartej na zasadach wzajemnego wsparcia. ŚZŻAK będzie wspierał merytorycznie WOT w zakresie edukowania żołnierzy, uczestniczył w procesie wyboru patronów przez czynne doradztwo oraz wspierając budowanie polityki historycznej w WOT, np. wpierając kustoszy sal tradycji oraz prowadząc zajęcia wśród żołnierzy. Na mocy podpisanego dokumentu weterani AK będą uczestniczyć w życiu WOT, biorąc udział w przysięgach wojskowych i innych przedsięwzięciach o charakterze patriotycznym. Z kolei dowództwo WOT na zasadach wzajemności będzie udzielać wsparcia logistycznego związkowi. W zgodzie z ceremoniałem wojskowym WOT zapewni uroczystą oprawę przez wystawianie asyst honorowych podczas uroczystości organizowanych przez związek²³.

Warto dodać jeszcze, iż imię gen. Emila Fieldorfa „Nila” nosi 2. Regionalna Baza Logistyczna w Warszawie, podległa Szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych

²⁰ *Nasze tradycje*, 11 Małopolska Brygada Obrony Terytorialnej, www.wojsko-polskie.pl/11bot/tozsamosc [dostęp: 19.11.2022].

²¹ *Szkoła Podoficerska Sonda szkoli już terytorialsów. Rozmowa ze st. chor. sztab. Piotr Pechtą, komendantem Szkoły Podoficerskiej „Sonda”, „Polska Zbrojna”, 14.05.2020, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/31152> [dostęp: 19.11.2022].*

²² *Agrykola – rozpoczęliśmy szóstekwalifikacje na kurs oficerski dla żołnierzy OT*, Wojska Obrony Terytorialnej, 11.04.2022, <https://media.terytorials.wp.mil.pl/informacje/736827/agrykola-rozpoznelismy-szoste-kwalifikacje-na-kurs-oficerski-dla-zolnierzy-ot#:~:text=AGRYKOLA%20jest%20kursem%20oficerskim%20dla%20C5%BCo%20C5%82nierzy%20pe%20C5%82ni%20C4%85cych%20terytorialn%20C4%85,roku%20przez%20Kierownictwo%20Dywersji%20Komendy%20G%20C3%B3wnej%20Armii%20Krajowej> [dostęp: 19.11.2022].

²³ M. Kowalska-Sendek, *WOT czerpią z tradycji AK*, „Polska Zbrojna”, 6.02.2018, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24899#:~:text=Dow%20C3%B3dztwo%20WOT%20i%20C5%9Awiatowy%20Zwi%20C4%85zek%20C5%BB%20C5%82nierzy%20AK%20podpisali.%E2%80%93%20m%20C3%B3wi%20gen.%20bryg.%20Wies%20C5%82aw%20Kuku%20C5%82a%20C3%B3dca%20WOT-u> [dostęp: 17.11.2022].

RP, natomiast podległe Dowództwu Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni Regionalne Centrum Informatyki w Bydgoszczy nosi imię Elżbiety Zawackiej „ZO”.

Podsumowanie

Dziedziczenie tradycji AK przez formacje wojskowe, ale też udział kombatantów w świętach jednostek czy przysięgach wojskowych, ich spotkania z żołnierzami, są ważnym elementem wychowania patriotycznego i kształcenia obywatelskiego żołnierzy Wojska Polskiego.

Wychowanie obywatelskie powinno być – na równi ze szkoleniem stricte bojowym – obecne w służbie żołnierza Wojska Polskiego. Ma on być dobrym żołnierzem i dobrym obywatelem, świadomym swoich praw i obowiązków względem ojczyzny (zarówno tej dużej, jak i małej), znający tradycje orężne Sił Zbrojnych RP oraz swojej najbliższej okolicy, wychowany w kulcie bohaterów państwa polskiego i postaci ważnych dla lokalnej społeczności, z której się wywodzi i której służy. Tak o walorach odpowiedniego ukształtowania żołnierza mówił dokładnie 80 lat temu znakomity polski psycholog Władysław Witwicki – który zresztą, w chwili próby, również nie zawahał się zamienić swojego gabinetu na mundur i karabin:

Wartość wojska podczas wojny i podczas pokoju, jego zwycięstwo w polu, jego sprawność i porządek w koszarach zależy nie tylko od czynników fizycznych, od wikt, zaopatrzenia, uzbrojenia, od uposażenia pieniężnego, ale przede wszystkim od *czynników psychicznych*, od tego, co się nazywa *duchem* wojska. Ludzi trzeba nie tylko karmić, zbroić i przyodziewać, jeżeli mają być dobrymi żołnierzami, ale trzeba ich uczyć i traktować należycie, dbać o ich nastrój i postawę duchową, budzić w nich zaufanie do wodza i do sprawy, o którą mają walczyć, podtrzymywać ich zapał, wyrabiać poczucie odpowiedzialności, karność, powinność, zamiłowanie do służby, wiarę w zwycięstwo, odwagę, inteligencję, poczucie honoru, ambicję – a to są przecież wszystko czynniki psychiczne, duchowe.

Od tych czynników w wysokim stopniu zależy zwycięstwo i *wartość* wojska. Niektórzy wojskowi sądzą, że *przede wszystkim* od nich i powołują się na młodą armię napoleona we Włoszech, na armię japońską w wojnie z Rosją i na wiele innych, którym *duch* dał zwycięstwo, nie zaś przewaga liczebna i materialna²⁴.

Jak ważne jest morale wojska, pokazały zarówno doświadczenia historyczne, jak i postawa żołnierzy ukraińskich w czasie trwającej obecnie wojny z Rosją. Dlatego szkolenie żołnierzy nie może ograniczać się jedynie do nabywania przez nich fachowych umiejętności, ale musi obejmować także wychowanie patriotyczne i obywatelskie. W działalności tej nieodzowne jest odwoływanie się do tradycji oręża polskiego, w której ważną rolę odgrywają bohaterowie AK. To na takich właśnie wzorcach powinni wychowywać się żołnierze Sił Zbrojnych RP w XXI stuleciu.

²⁴ W. Witwicki, *Psychologia a wojsko*, Sekcja Psychologiczna Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1938, s. 10–11.

Bibliografia

- AGRYKOLA – rozpoczęliśmy szóstą kwalifikację na kurs oficerski dla żołnierzy OT*, Wojska Obrony Terytorialnej, 11.04.2022, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/736827/agrykola-rozpoznelismy-szoste-kwalifikacje-na-kurs-oficerski-dla-zolnierzy-ot#:~:text=AGRYKOLA%20jest%20kursem%20oficerskim%20dla%20%20C5%BCo%20%20C5%82nierzy%20pe%20%20C5%82ni%20%20C4%85ych%20terytorialn%20%20C4%85,roku%20przez%20Kierownictwo%20Dywersji%20Komentary%20G%20%20C3%B3wnej%20Armii%20Krajowej> [dostęp: 19.11.2022].
- Bałuk „Starba” S., *Jednostka wojskowa 2305*, „Zeszyty Kombatanckie”, <https://zeszytykombatanckie.pl/jednostka-wojskowa-2305> [dostęp: 19.11.2022].
- Kowska-Sendek M., *Sztafeta pokoleń*, „Polska Zbrojna”, 13.02.2022, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/36393> [dostęp: 19.11.2022].
- Kowska-Sendek M., *WOT czerpią z tradycji AK*, „Polska Zbrojna”, 6.02.2018, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24899#:~:text=Dow%20%20C3%B3dztwo%20WOT%20i%20%20C5%9Awiatowy%20Zwi%20%20C4%85zek%20%20C5%BB%20%20C5%82nierzy%20AK%20podpisali.%E2%80%93%20m%20%20C3%B3wi%20gen.%20bryg.%20Wies%20%20C5%82aw%20Kuku%20%20C5%82a%20%20dow%20%20C3%B3dca%20WOT-u> [dostęp: 17.11.2022].
- Leszkowicz T., *Patroni jednostek i instytucji wojskowych – w poszukiwaniu kanonu historycznego współczesnego Wojska Polskiego*, „Bezpieczeństwo Obronność Socjologia” 2020, nr 13/14, s. 122–145.
- Morawiak A., *Kształcenie obywatelskie w dobie profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP aspektem kształcenia dla bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych” 2011, nr 3, s. 128.
- Nasze tradycje*, 11. Małopolska Brygada Obrony Terytorialnej, www.wojsko-polskie.pl/11bot/tozsamosc [dostęp: 19.11.2022].
- Symbolika*, Jednostka Wojskowa GROM, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/symbolika-2019-04-02-d> [dostęp: 17.11.2022].
- Szkoła Podoficerska Sonda szkoli już terytorialsów. Rozmowa ze st. chor. sztab. Piotr Pechtą, komendantem Szkoły Podoficerskiej „Sonda”*, „Polska Zbrojna”, 14.05.2020, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/31152> [dostęp: 19.11.2022].
- Tradycje*, Centrum Szkolenia Wojsk Specjalnych, <https://cszws.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6> [dostęp: 17.11.2022].
- Tradycje*, Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych, <https://dkws.wp.mil.pl/pl/#> [dostęp: 17.11.2022, link nieaktualny].
- Tradycje*, Jednostka Wojskowa Komandosów, <https://jwk.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6> [dostęp: 19.11.2022].
- Tradycje*, Jednostka Wojskowa „Nil”, <https://nil.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6> [dostęp: 18.11.2022].
- Witwicki W., *Psychologia a wojsko*, Sekcja Psychologiczna Towarzystwa Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1938.
- Wywiół P., *Wykorzystanie doświadczeń Armii Krajowej w budowie nowoczesnej obrony terytorialnej Polski*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2019.

Akty prawne

- Decyzja nr 98/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 lipca 2022 r. w sprawie dziedziczenia i kultywowania tradycji oręża polskiego, Dz.Ur. MON z 2022 r., poz. 113.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

*Dziedziczenie tradycji Armii Krajowej we współczesnych Siłach Zbrojnych
Rzeczypospolitej Polskiej*

Abstrakt

W artykule zaprezentowano formy dziedziczenia tradycji Armii Krajowej (AK) we współczesnych Siłach Zbrojnych RP. Omówiono podstawy prawne dziedziczenia tradycji orężnych w Wojsku Polskim. Ukazano przykłady dziedziczenia tradycji AK w wybranych formacjach wojskowych. Odwołują się do nich przede wszystkim Wojska Specjalne i Wojska Obrony Terytorialnej.

Słowa kluczowe: Siły Zbrojne RP, Armia Krajowa, dziedziczenie tradycji, wychowanie obywatelskie

Inheritance of the Home Army tradition in the contemporary Armed Forces of the Republic of Poland

Abstract

The article presents the forms of inheritance of the home army traditions in the contemporary Armed Forces of the Republic of Poland. The legal basis for inheritance of weapon traditions in the Polish Army was discussed. Examples of inheritance of the home Army tradition in selected military formations are shown. They are referred to primarily by special forces and Territorial Defense Forces.

Key words: Armed Forces of the Republic of Poland, Home Army, inheritance of traditions, civic education

